

HKScan Betesblogg april-maj 2021

Våren är ovanligt segdragen och långsam i år vilket har senarelagt årets betesutsläpp. Nu har en del besättningar ändå fått ut lite djur och därför börjar årets första betesblogg här på HKScans hemsida.

Som det ser ut idag, den 27 april, kommer betestillgången under de 15-20 första betesdagarna i maj bli mycket dåliga. Detta beror på de osedvanligt låga dagstemperaturerna i april kombinerat med talrika nattfroster. Gräsen har sin optimala tillväxtperiod vid dagstemperaturer mellan 8 till 20 grader. Under april månad har det varit få dagar med dagstemperaturer som nått upp över 8 grader. Dessutom har nattfrosten gjort att den lilla tillväxt som skett har tillbakabildats. De 10-dygns prognoser som finns tillgängliga visar äntligen på dagstemperaturer som stadigt ligger över 8 grader. Men fortfarande kommer dagstemperaturerna att ligga mellan 7 och 11 grader, det vill säga fortfarande en rätt långsam tillväxt. Hur kommer detta sannolikt att påverka lammen och tackorna? Hur kan du planera på bästa sätt? Vilka är mina djurgrupper och i vilken produktionsfas befinner de sig?

Digivande tackor med 20-45-dagars lamm

En låg beteshöjd ger stora utmaningar för mjölkande tackor. Det positiva är att korta vårbeten, 2-3 cm höjd, håller kraftfoderkvalitet samt är väldigt smakliga för tackorna. Men eftersom betet är så kort kan de maximalt konsumera 1,5-1,8 kg ts bete per dag. Att konsumera 1,5-1,8 kg bete av kraftfoderkvalitet låter i teorin kanske inte så illa? Problemet är att konsumtionen tar för lång tid på det här korta betet. Djuren får i sig för liten mängd i varje tugga. När betet är i optimal höjd på cirka 5 cm har tackorna ett foderintag på 2,5-2,8 kg ts/dag. Tackan tillbringar 8 timmar om dagen med att beta, 8 timmar med att idissla och 8 timmar att sova. Men när betet bara är 2-3 cm högt så behöver tackorna kanske 12 timmar betestid och 4-5 timmars tid för idissling. Det här gör att det inte går att stödutfodra tackorna på ett spätt vårbete med ensilage. Ska de äta 1 kg ensilage krävs det uppskattningsvis 2 timmars tid för foderintaget och 4-5 timmar för idisslingen - så mycket tid har inte tackorna per dygn. Att hitta en bra strategi för övergångsutfodring på den här typen av vårbete är utmanande! En normal vår varar den här övergångsperioden med alltför låg betesmängd i 5-7 dagar, då är det inget problem för en tacka i bra vikt och med gott hull att ta av sina reserver i en vecka. Men att kraftigt underutfodra mjölkande tackor i 15-20 dagar kan äventyra hela årets lammproduktion.

Så även om vi kan hoppas på en mirakulös omsvängning av vädret så måste vi nog försöka tänka ut en strategi för att klara den situation som känns mest trolig framöver. Vilka är alternativen för mjölkande tackor med 20-45 dagars lamm?

- Håll tackor och lamm inne 10-15 dagar längre än normalt på full foderstat. Detta kommer att kräva bra grovfoder, fortsatt förbrukning av kraftfoder, utrymme för växande djur, halm etc.
- Släpp ut tackorna på bete och komplettera med ett mycket bra ensilage. Här gäller det att hålla koll på tackorna så att de verkligen äter ensilage och inte enbart ägnar sig åt bete. Kombinera gärna med kraftfoderautomat till lammen så att de inte sliter så hårt på tackorna.
- Släpp ut tackorna på bete och komplettera med rätt stora mängder kraftfoder till tackorna, 0,7-1,0 kg/dag. Enklaste och säkraste sättet att ta sig igenom en svår betesperiod. Tanken är här att hålla så bra tillväxt och vikt som möjligt på tackor och lamm så att de bättre kan utnyttja betestillväxten när den väl kommer.

Mjölkkande tackor med lamm äldre än 45 dagar

I denna gruppen handlar det om lamm födda i mitten av mars eller tidigare. Efter 45 dagar avtar tackans laktation och mjölk mängden minskar oavsett näringsintag. Lammen måste nu kunna öka sitt eget foderintag för varje dag. Det viktigaste för den här gruppen i en svår betessituation är att prioritera tillskottsutfodring till lammen. Långsiktigt är det naturligtvis alltid bäst att tackorna är i god vikt och hull, men det ger inte samma direkta utslag på lammens viktökning längre. Tackornas mjölkavkastning minskar ändå för var dag oavsett utfodring. Ombesörj så att det praktiskt fungerar att tillskottsutfodra lammen. Tänk på fodertillgång, hygien och ätplatser. Automaten måste finnas på ett ställe där djuren uppehåller sig. Lammen kommer ej avvika från tackan på egen hand för att uppsöka pelletsen.

Betande lamm 60-100 dagar gamla

Här talar vi om lamm födda i slutet i februari eller tidigare. Det bästa alternativet med tanke på den sena våren är att överväga att ha köttraslammen kvar inne på stall? Lammen väger troligen idag 25 kg till 35 kg och med en fortsatt tillväxt på 250-300 gram per dag bör lammen vara slaktmogna på 6-8 veckor från nu. Lamm som är tex finull, bör troligen släpps ut på bete, och för denna grupp passar däremot beten med låg beteshöjd, 2-3 cm rätt bra. Deras problem vid betessläpp är att de är ovana betesdjur och att våmmen behöver ställas om till ett helt annat foder. De här lammen behöver även i normala fall en 14-dagars omställningsperiod till betet med rätt stort behov av tillskottsutfodring. Blir det sen en explosion i betestillväxten om 14 dagar så är de då väl anpassade till att ta hand om den tillväxten. De har svårt när betestillväxten startar för tidigt eftersom de behöver så lång tid för att anpassa sig till en ny diet och att själv söka bete.

Sintackor och lågdräktiga tackor

Tackor med lägre näringsbehov fungerar utmärkt på korta vårbeten som är 2-3 cm höga. Näringsintaget per dag blir tillräckligt högt och kvalitén är hög. Den långsamma betestillväxten gör att betet blir väl avbetat och inte förväxer. Det är stora förutsättningar för god kvalitet i betet under resten av våren och försommaren.

Hur blir vädret framåt?

Om vi får en stabilisering på dagstemperaturer kring 10-13 grader så innebär det en tillväxt på 15-30 kg ts per dag. Det innebär i praktiken att betena når optimal mängd för får i mitten av maj. Det som sen komplicerar bilden är att bete har en mycket stor potential för kompensatorisk tillväxt. Det beror på att det kan finnas stora mängder lagrad näring i marken som vid god tillgång på vatten och värme kan frigöras. Även om betet ser borttorkat och bortfruset ut idag så finns det mycket skott och tillväxtpunkter i och över markytan som är redo och väntar på sin chans. Sannolikheten är hög för att det helt plötsligt, efter ett väderomslag i maj, sker en explosionsartad tillväxt på kanske 70-90 kg ts/dag på betet. Då gäller det att vara beredd att ändra strategi snabbt! På samma sätt som torkan

2018 följdes av en enorm tillväxt på betet i september så följs en kall och torr vår som i år, ofta av en oerhörd snabb betestillväxt när vädret väl slår om.

Slaktplanering

För mars-aprilfödda lamm som släpps ut på bete sker slaktperioden normalt i mitten av juli och framåt. En första planering gör du enklast genom att kika på vilka veckor som du hade slakt ifjol samt jämför om du har lammat tidigare eller senare i år? Om du inte har bra underlag att gå på från fjolåret ska du räkna köttraslamm på god tillväxt bör bli klara på 4,0-5,5 månader och lantraser på 4,5-6,5 månader. Enfödda lamm växer snabbare än flerfödda lamm, ungtackors lamm behöver lite extra tid på sig etc. Tillskott av kraftfoder håller stabil tillväxt uppe och säkrar tillväxt på 2-3 kg/vecka.

När alla djuren är på bete är det inte rimligt att väga lika ofta som när djuren finns på stall. Jag rekommenderar att välja ut några ”indikatorlamm” som du väger var tionde dag för att säkra att tillväxten finns där. Köp en enkel våg på Biltema eller Jula och väg dig själv med lammet i famnen i början. Det ska vara enkelt och framför allt det ska bli av!

Fakta: Gunnar Danielsson

Layout och bidrag text: Elisabeth Svensson